

IQTISODIYOTNI EKOLOGIYALASHTIRISH SHAROITIDA QURILISH SOHASIDA MEHNAT RESURLARINI BOSHQARISHNING IQTISODIY MEXANIZMI

Toshkent Arxitektura-qurilish universiteti, Menejment fakulteti,

Menejment kafedrası o'qituvchisi

Shaymardanova Shaxnoza Primqulovna

Annotatsiya: *Zamonaviy davrda qurilish sohasi iqtisodiyotning asosiy va tez rivojlanayotgan tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, mehnat resurslarining samarali boshqarilishi ushbu sohaga yuqori natijalarni ta'minlash va ekologik barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Iqtisodiyotni ekologiyalashtirish deb atalmish jarayon, tabiat resurslaridan oqilona foydalanish, ishlab chiqarishning ekologik talablarga muvofiq tashkil etilishi va atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytirishga doir boshqaruv tamoyillariga asoslanadi. Bu sohada mehnat resurslarini boshqarishning iqtisodiy mexanizmi esa, eng avvalo, inson salohiyatidan to'liq va samarali foydalanish, yosh va malakali ishchi kuchini rivojlantirishga yo'naltiriladi.*

Kalit so'zlar: *iqtisodiyotni ekologiyalashtirish, qurilish sohasi, mehnat resurslari, boshqaruv mexanizmi, ekologik xavfsizlik, barqaror rivojlanish, innovatsion texnologiyalar, inson resurslarini boshqarish, ekologik talablar, iqtisodiy samaradorlik.*

Mehnat resurslarini boshqarishda ekologik yondashuv eng avvalo, ishchilarning salomatligi, xavfsizligi va samaradorligini oshirish uchun zarur sharoitlarni yaratish, mehnat muhofazasiga alohida e'tibor qaratishda namoyon bo'ladi. Qurilish sohasida mehnat resurslarini boshqarishda iqtisodiy mexanizmni takomillashtirish uchun zamonaviy yondashuvlarni kengaytirish darkor. Bunda, iqtisodiy rag'batlantirish tizimlarini joriy etish, kuchli ijtimoiy ta'minotni ta'minlash va zamonaviy texnikalar orqali mehnat unumdorligini oshirish asosiy o'rinda turadi.

Qurilish sohasida ekologik xavfsizlikni ta'minlash mexanizmining muhim elementlaridan biri bu mehnat resurslarining ekologik bilimi va madaniyatini oshirish hisoblanadi. O'z navbatida, ishchi kuchi ham ekologik xavfsiz texnologiyalarni qo'llash, energiyani tejashga yo'naltirilgan innovatsion ishlanmalarni o'zlashtirishga intilishi zarur. Bu xil ekologik madaniyat va bilimlarni oshirish orqali insan salohiyati ekologik muammolarni kamaytirishga xizmat qiladi. Shuningdek, bu jarayonda iqtisodiy tahlil va monitoring tizimlarini joriy qilish alohida ahamiyatga ega [1].

Mehnat resurslarini boshqarishning iqtisodiy mexanizmini bosqichli va tizimli rivojlantirish uchun mehnat bozorining o'ziga xos xususiyatlarini, malakali ishchilar ulushining ortishi va yuqori malaka talab qiluvchi kasblar sonining ko'payishini inobatga olish lozim. Zamonaviy qurilish sohasida ilg'or texnologiyalar, avtomatlashtirish va raqamlashtirish jarayonlari mehnat resurslariga bo'lgan ehtiyoj va ularning kasbiy kompetensiyalarini doimiy rivojlantirish masalalarini kun tartibiga olib chiqadi. Iqtisodiyotni ekologiyalashtirish sharoitida mehnat resurslarini boshqarish tamoyillari yangi muammolar yechimiga ham yo'naltiriladi. Ishlab chiqarishda ekologik toza texnologiyalarni joriy etish nafaqat atrof-muhitga zararli ta'sirni kamaytiradi, balki ish o'rinlarining ham ekologik xavfsiz bo'lishini ta'minlaydi. Bu o'z navbatida qurilish jarayonlarida ishtirok etayotgan xodimlarning salomatligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi hamda ularning samaradorlik darajasini oshiradi. Raqamli boshqaruv va avtomatlashtirish integratsiyasi esa xodimlarning mehnatini engillashtirib, inson omiliga bog'liq xatoliklarni minimallashtirishda ham alohida rol o'ynaydi. Iqtisodiy mexanizmni mukammallashtirish yordam beruvchi yana bir muhim omil, bu – normativ-huquqiy bazani takomillashtirish va soha xodimlari boshqa ishtirokchilar bilan o'zaro aloqalar mexanizmlarini rivojlantirishdir. Natijada, qurilish jarayonlarida ishlatiladigan material va texnologiyalar ekologik mezonlarga javob beradigan, zamonaviy, yuqori samaradorlikka ega bo'lib, mehnat resurslari esa butun jarayonda o'z salohiyatini to'liq namoyon eta oladilar [2].

Mehnat resurslarini boshqarishda iqtisodiy mexanizmga rag'batlantirish, moddiy va nomoddiy motivatsiya vositalari keng qo'llanilishi kerak. Masalan, xodimlar uchun sog'lom mehnat sharoitlarini yaratish, ekologik xavfsizlik talablariga javob beradigan ish joylarini ta'minlash, ularning ekologik madaniyatini yuksaltirish va kasbiy malakasini oshirish zarur. Bunday chora-tadbirlar samarali boshqaruv asoslarini mustahkamlashga xizmat qiladi va qurilish sohasida barqaror o'sishini ta'minlaydi. Shuningdek, mehnat resurslarini boshqarishda jamoada sog'lom psixologik muhit, ishonchli ijtimoiy aloqalar bo'lishi, xodimlarning professional o'sishini ta'minlash, ijtimoiy himoyani kuchaytirish ham ijobiy natijalar beradi. Iqtisodiyotni ekologiyalashtirish sharoitida bu masalalarga alohida e'tibor qaratilishi kerak. Qurilish sohasida ekologik xavfsizlik eng avvalo, ishchilarning mehnat sharoitlari, xavfsizlik texnikasi, ularning hayot va salomatligini muhofaza qilish bilan bog'liq bo'lib, ushbu jarayonlarni boshqarishning iqtisodiy mexanizmi bilan chambarchas bog'liqdir. Bu esa, o'z navbatida iqtisodiyotni barqaror o'sishiga va jahon bozorida raqobatbardoshlik darajasini oshirishga xizmat qiladi [3].

Iqtisodiyotni ekologiyalashtirish yo'nalishida iqtisodiy mexanizmni shakllantirishda davlat jamg'armalari, ekologik sertifikatlashtirish, zararli chiqindilar monitoringi, energiyani tejashga doir loyihalarni moliyalashtirish singari chora-tadbirlar keng qo'llanilmoqda. Bu kabi tizimli yondashuvlar qurilish sohasida mehnat resurslarining yuqori samaradorligi, ularning doimiy kasbiy malakasini oshirib borishni kafolatlaydi. O'z navbatida, iqtisodiy rag'batlantirish va maqsadli motivatsion dasturlar orqali mehnat resurslarining ekologik xavfsizlikka yo'naltirilgan bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishga erishiladi. Qurilish sohasida mehnat resurslarini boshqarish jarayonida ishlab chiqarishda samaradorlikni oshirish, yangi ish joylarini yaratish, ekologik me'yorlarga rioya qilish, energiya va resurslarni tejash, zararli chiqindilarni kamaytirish, ishchilar salohiyatini rivojlantirish, innovatsion va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, ekologik ta'lim va targ'ibotni kengaytirish kabi ustuvor vazifalar amalga oshiriladi. Iqtisodiyotni ekologiyalashtirish doirasida bu vazifalar bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lib,

bunga erishishda mehnat resurslarini boshqarishning iqtisodiy mexanizmi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Natijada, iqtisodiyotni ekologiyalashtirish sharoitida qurilish sohasida mehnat resurslarini boshqarishning iqtisodiy mexanizmi yuqori samaradorlik, ilg'or texnologiyalarni joriy etish, ekologik xavfsizlik talablariga muvofiqlik, ish faoliyatida innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish bilan ajralib turadi. Qarorlar qabul qilish jarayonida iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy omillar o'zaro uyg'unlashgan holda amalga oshirilishi lozim. Mehnat resurslarini boshqarishda yuritiladigan har qatordagi faoliyat ekologiya va iqtisodiy barqarorlik talablariga muvofiq tarzda tashkil etilishi talab etiladi [4].

Xulosa:

Xulosa o'rnida aytish joizki, iqtisodiyotni ekologiyalashtirish sharoitida qurilish sohasida mehnat resurslarini boshqarish masalasi barqaror taraqqiyot, inson salohiyatini samarali ishlatish, yashil iqtisodiyotni rivojlantirish va ekologik xavfsizlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur sohada iqtisodiy mexanizm asoslari yetarli darajada rivojlantirilsa hamda zamonaviy ilmiy-amaliy yondashuvlardan keng foydalanilsa, qurilish sohasining xavfsiz, ekologik toza va barqaror rivojlanishi kafolatlanadi. Shu asosda, har bir tashkilot va rahbar ekologik xavfsizlik, iqtisodiy samaradorlik va inson resurslarini samarali boshqarishga oid masalalarga mas'uliyat bilan yondashishi lozim. Yakuniy natijada, bu nafaqat soha samaradorligini oshiradi, balki keng ko'lamdagi iqtisodiy-ijtimoiy rivojlanish va ekologik barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abduraxmonov, K. (2018). "O'zbekiston iqtisodiyotida innovatsion rivojlanish va ekologik omillar." TDIU ilmiy axborotnomasi, 3(55), 87-93.
2. Alimov, T. (2021). "Qurilish sanoatida ekologik menejmentni rivojlantirish yo'llari." "Yangi O'zbekiston" iqtisodiyoti, 2(11), 102-108.
3. Bahramov, S. (2017). "Ekologik xavfsizlik va barqaror iqtisodiy rivojlanishning asosiy yo'nalishlari." Iqtisodiyot va innovatsiyalar, 4(32), 29-35.

4. Ergashev, A. (2020). "Mehnat resurslarini boshqarishning zamonaviy mexanizmlari." O'zbekiston iqtisodiy axborotnomasi, 6(68), 56-63.
5. Islomov, D. (2019). "Qurilish sohasida mehnat resurslarini ekologik boshqarish." Iqtisodiy taraqqiyot, 5(19), 74-82.
6. Karimova, Z. (2022). "Qurilishda ekologik talablar va iqtisodiy mexanizm." Barqaror rivojlanish muammolari, 1(15), 114-119.
7. Madrahimov, T. (2017). "Iqtisodiyotni ekologiyalashtirish: nazariy va amaliy jihatlar." Innovatsion iqtisodiyot, 3(9), 47-53.
8. Nurmatov, Q. (2021). "Qurilish korxonalarida inson resurslarini boshqarish va ekologik strategiyalar." Iqtisodiy tahlil, 10(38), 82-89.